

МАРІО ЛЕВІ

СТАМБУЛЬСЬКА
КАЗКА

Харків
«ФОЛІО»
2017

БУВ ВЕЧІР... ВИ ВСМІХАЛИСЯ...

Уже не пригадую, як я вперше, де, коли та чому зустрівся з нею. Уже не згадаю, кого ми з нею мріяли привести на світ, очікуючи нових світанків та днів... Хоча залишилося безліч датованих тими днями, різними днями світлин, які ми, хай що, дарували одне одному — я знаю, що ніколи не забуду про них та нікому не покажу їх; ті знімки день у день повертали мене до самого себе. Ці світлини ще таять у собі наші ночі; усе, чим не зуміли поділитися, навіть не змогли розповісти нашим рідним та близьким; а також — надії, котрі я безугавно воскресив чи то відновлював, попри пережите... Знімки зберегли літні ночі, за яких із різних вікон видніється місто, де я мешкав роками. Ось ми на балконі. Запах нічної красуні, квітки мірабіліс, нагадував про всі самотні старі садки в моєму житті. Я тоді хотів ще бодай разочок торкнутися гілля котрогось з їхніх дерев. Узяла світлячка в долоні моя мама. Той і далі променів у темряві в теплі її долонь. А в закутку, отам, повзали інші світлячки. І вони також... Я потім намагався на тому ж балконі чи в одній із кімнат поділитися з нею своїми старими піснями. Адже знав, що тільки пісні, бігме, спізнані нами співанки не зникнуть, ніколи нізащо не зникнуть з серця. Я відав, що деякі з них рано чи пізно полинуть у різні часи, задля різних часів; щонайменше їх понесуть туди. Пісні були нами, тоді ж таки слугували мовою, яку ми втратили та ніяк не могли віднайти. Пісні були нашою мовою, яку ми не зуміли віднайти, або ж — хибам, про які я старався розповісти в інших оповідях заради нових розчарувань. Тому ми наполегливо й зберігали якісь часточки нашого життя, по суті кажучи, горб, що тягали на собі: хто — у речах, а хто — у коханих та почуттях, які могли плекали хіба що в мріях.

Я хотів також розповісти, яким виснаженим почувався в нічні години нашого єднання та доторків. Звичайно, я тоді знову міг тор-

катися пера, потрапивши в обійми «мого письма», з яким прагнув не розлучатися ціле життя, того «письма». Утім, залишаючись з нею вічна-віч, я забував усіх і все: плани, пристрасті, передсвітанкові надії та — що найголовніше — нудьгу. Плідна смерть — ось, що я з нею звідав, якщо так можна мовити. Плідна смерть... Адже в її дотиках, у тому, як змушувала егоїстично, свідомо та знадливо впиватися тими ночами, чаїлося й — усе моє дитинство. Атож, воно... Усе дитинство з моїм дитинством, що його втратив змалку... Отож нині я радше згадую пісні, якими мріяв ділитися з рештою й через багато років, ніж дім, який тоді покинув...

А згадуючи, силкуюся розповісти, що ми й досі залишаємося друзями, і моє серце не бажало розлучатися. Я не міг щиро набалакатися з нею, навіть коли намагався поділитися найдорожчими світлинами та словами, отже, мені це не вдавалося. Чому ж я огордився такими мурами? Заради яких надій? Чи я боявся жити ще повніше, до останку, ризикуючи всім на світі? Либонь... Через цей страх ми не могли сповна віддаватися тим, кого любили, і не підтримували належним чином інші стосунки, власне, не могли... Ми похоронили решту взаємин і жадань, бо з якоїсь миті переховувалися, надали перевагу криївкам... Гадаю, вона розуміла це ще відтоді, як ми вперше зустрілися, познайомилися; розуміла... На ту пору дитя в мені, мабуть, шукало того дому й разом зі своєю ненею мріяло, аби щонайменше вижив світлячок, хоча б світлячок, котрий знайшов притулок у теплі її долонь...

За тих ночей ми ділилися нашою знадливістю зі всіма на світі людьми, що відбирали в нас речі, які ми, певне, аніколи й не назвали б... Ночі припали на дати, які ми не розголосимо в жодній книжці... Вона знала це... Знала, задля кого я старатимуся плекати все описане та як плекаю заради ганджу, що його дедалі усвідомлюю — принаймні хочу вірити в це... Тому вона, напевне, свідомо жадала мене для себе, тільки для себе... Для себе, і лише для себе... Аби я став собою, або ще дужче замкнувся в собі...

Я ж нізащо не міг її покинути. Нізащо... Попри надії, людей та мури... Іноді вночі ми вдивляємося з вікна в інші ночі. Я всміхаюся; тепер і я вчуся жити з нею... Нині ж і я усвідомлюю, що не здатен урятуватися ані від тих ночей, ані ранків, що впурхують у кімнату несподіваними, здавалося б, забутими звуками... Тепер і я починаю усвідомлювати: що таке кохані люди; які тягарі єднають їх; чому, не

зважаючи на взаємні біль, смуток та рани, вони кохають і далі, не здатні розлучитися, попри всі втечі, запізнілі радощі та омани...

Її було звати... У мене її звати Гюзюн, себто «печаль»... Гюзюн... Це єдине ім'я, яке нині підібрав для неї, самого себе та нашого багаторічного буття разом... Адже вона приховала від мене решту своїх імен, як і всі оселі, почуття та часи, що поміщаються в наші спільні дні. Я ще сильніше відчуваю та розумію це після того, як змарнував чимало часу через її ошуканство. Хай що, а наші стосунки, як і всяка правда, чесні взаємини, вимагають праці, зусиль, щоб їх зрозуміти. Тому-то ми й далі будемо разом та рясно зродимо нові ночі заради чергових дрібних надій. Ми й далі разом... Хочемо того, чи ні... Ви, врешті-решт, цього не збагнете, якщо по-справжньому не пізнали моря. Атож, моря. Ви не збагнете, якщо не жили, ризикуючи втратити, далєбі, вратити й море, і нічних красунь мірабіліс, і запах лип. бираючи це все в думках, я дедалі вірю, що колись дізнаюся й інші її імена... На цій стежі з мене досить й однієї світлини... Щоправда, ніколи не забуду й ще деякі зі світлин, претендуючи на місце в кадрі й сам... Отоді я знову всміхнуся. І серед десятків осіб аніхто не осягне, для кого, нащо я всміхнувся...

Хто ж тоді, заради кого, у кому залишився?..

Вечір... Жінка визирнула у вікно. Почула щебет знадвору. «Шпаки, — мовила про себе, — шпаки й цьогоріч... З голосами інших... Так, наче ми самі... Ми самі...» На очі їй наvertsалися сльози. Вона при-тулилася головою до свого чоловіка, що підійшов. Сплющила повіки. Того вечора в садку, у тих садках вони ще раз вип'ють чаю... Знову опинившись в якомусь із ненаписаних чеховських оповідань. Дзигар пробив ту саму годину...

ХТО В КОМУ ЗАРАДИ КОГО ЗАЛИШИВСЯ?..

Ольга

Ледь недбало окреслила межі власного світу у своїй крихітній квартирі в Шішлі. Ностальгічно та пристрасно «носила» адамантове намисто, щоб залишатися принцесою з тієї казки, в яку до останнього подиху вірила. Належала до когорти жінок, що не втішилися як слід коханням. Хотіла поїхати до Мексики.

Мадам Роза

Вона змалку розмовляла румським діалектом грецької мови, який підхопила на хвилях безкраїх ромашкових морів у фракійських землях; ніколи не забувала його. У ньому — її ключі до багатьох потаємних кімнат цього роману, куди заборонений вхід. Дивилася на життя, міцно вірячи в такі чесноти як терпіння та співчуття. На вулиці Юсек Калдирим зав'язала стосунки з отією жінкою в шапці, про які ніхто не хотів «заводити мову». Для кожного члена сім'ї, бігме, була лиманом.

Мадам Естрея

Вирішила породити та «пережити» власне кохання подалі від усіх героїв цього роману. Те, чим обернувся для неї тіньовий бік Стамбула, до останку невідомо нікому. Повернулась додому неживою акурат тоді, коли їй вже нікому було стріти. Мала глибокий, мов море, погляд. Та тільки єдина людина змогла як належить уловити сенс цієї глибини.

Мугітгін-бей

П'яні пісні Сулагатгіна Пинара й полонез Шопена пробуджували в його душі однаково сумні почуття. У романі буцім вирішив зостатися в ролі героя, який недоспівав свою останню пісню. Життя вчинило з ним «злий жарт».

Єва

Дитина ризького банкіра. Заповіла рідній доньці дні, коли вийшла заміж за свого троюрідного брата, як нероздільну таємницю. Щоправда, саме таємниці завжди надавали сенсу та барв її коханню. Перебравшись з Одеси до Олександрії, жінка тяжко нудьгувала за своїм піаніно.

Шварц

Один з «успішних» старшин армії Австро-Угорської імперії. У романі виступає в «ролі» героя, що загубився в Стамбулі, утративши пам'ять. У нього була своя країна, про яку не міг розповісти, хіба що показував її знімки. Ще він не міг забути свого господарства, яке покинув у тій країні.

Ясеф

Для нього було важливо не тільки «жирувати на олії», але й знати — усі анекдоти на світі. Чоловік також вірив, що немає жодних причин довіряти жінкам, а на схилі літ часто повторював, що живе довше, ніж потрібно. Чи зрозумів він, що передав синові, «оте комедіанство», щонайменше — своє?

Жінет

Її історія — свідчення війни, про яку ще дуже довго й багато розповідатимуть. Вірила, що спочатку виростала в одному з монастирів поблизу Парижа, потім жила в Стамбулі, відтак — у Хайфі. За іншої війни втратила важливу частину себе. Тими днями, коли «несподівано» з'явилася перед автором у Відні, потопала в неприхованій зажурі.

Хоча прагнула всміхатися, постійно всміхатися.